

UPPSVING FÖR TORNFALKEN I KVARKEN 1988—89.

Uppföljningen av tornfalksförekomsten i Kvarkenområdet fortsatte år 1988 och 1989. Antalet holkar har utökats i den södra delen av undersökningsområdet med 60 st. I detta område har observationsverksamheten också i övrigt varit livligast. (Fig. 1.)

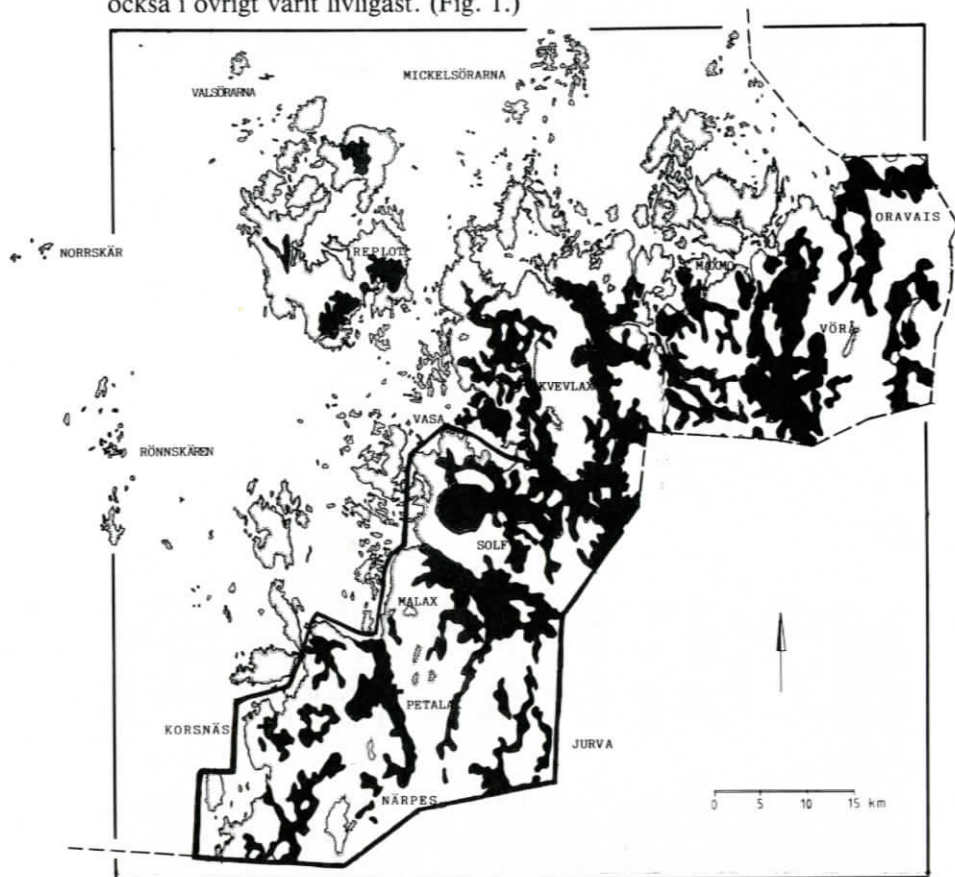

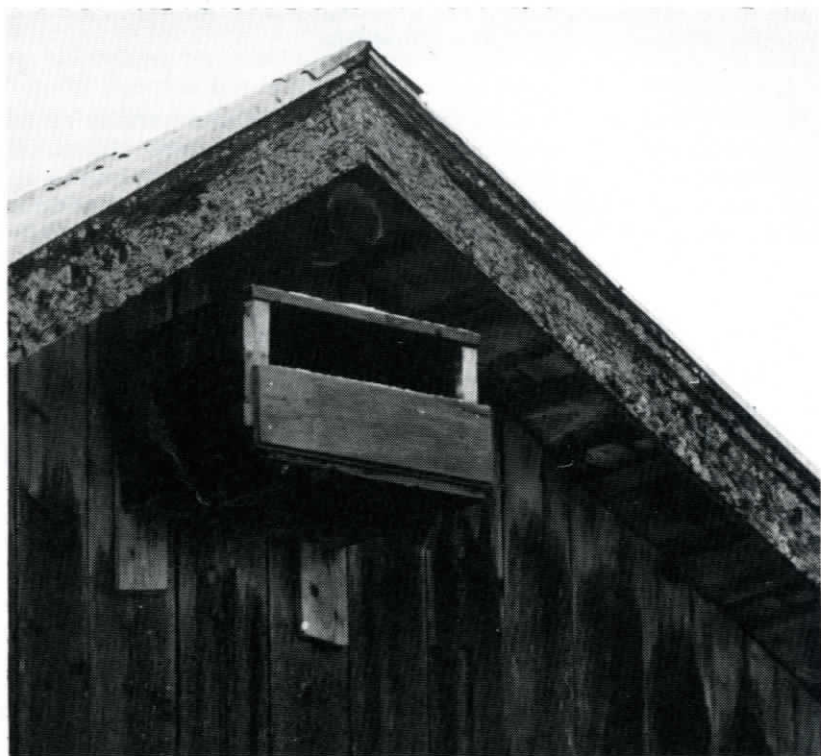
Fig. 1. Undersökningsområdet. Åkerområden mörkfärgade. Det inringade delområdet studeras mer intensivt än övriga delar.

Antalet holkar är nu 200 st på fastlandet och 43 st i skärgården. I det mer intensivt studerade området är de 129 holkarna placerade enligt följande: Lador (56%), skogsdunge på åker (28%), skogsbryn (9%) och hyggeskant (7%).

Så gott som alla holkar har kontrollerats och observationer har insamlats inom hela området. Både 1988 och 1989 var goda sorkår i sgs hela området och tornfalken har haft sina bästa förekomstår under 1980-talet.

Resultat

Tornfalken förekommer fortsättningsvis riktigast i Malax-Norra Närpes-Västra Jurva. 1989 förekom arten för första gången på länge relativt rikligt i Korsholm. Även i Laihela gjorde Martti Peltola flere bofynd mycket tack vare sina 27 tornfalksholkar. Andelen holkhäckningar i hela området var bägge åren 80%. Den i förhållande till förekomsten populäraste boplatsen var holkar på ladgavlar.

Den förhållandevis populäraste typen av boplats. Tornfalksholk på ladgavel, Söderfjärden. Foto: John Ahläng.

Kommun	1988			1989		
	Bon	Revir	Tot.	Bon	Revir	Tot.
Oravais	0	2	2	0	2	2
Maxmo	0	1	1	0	0	0
Vörå	0	3	3	1	4	5
Korsholm-Vasa	4	2	6	5	11	16
Laihela	5	4	9	4	1	5
Malax	8	3	11	20	7	27
Korsnäs	2	0	2	3	3	6
Norra Närpes	2	0	2	10	2	12
Västra Jurva	2	0	2	6	0	6
Fastlandsområdet	23	15	38	49	30	79
Skärgården	2	0	2	7	4	11
Hela området	25	15	40	56	34	90

Tab. 1. Förekomsten av Tornfalk i Kvarkenområdet 1988—89. Laihela är utanför det egentliga undersökningsområdet.

År 1988 gjordes de flesta observationerna på stora åkerområden medan fördelningen år 1989 förskjutits mera mot små åkerområden. Hyggen och skärgårdsområden var inte lika väl företrädade. Hyggen är likaväl viktiga jaktmarker för falkar som häckar på smärre åkerområden. En jämförelse av den procentuella fördelningen av använda holkar inom det intensivt

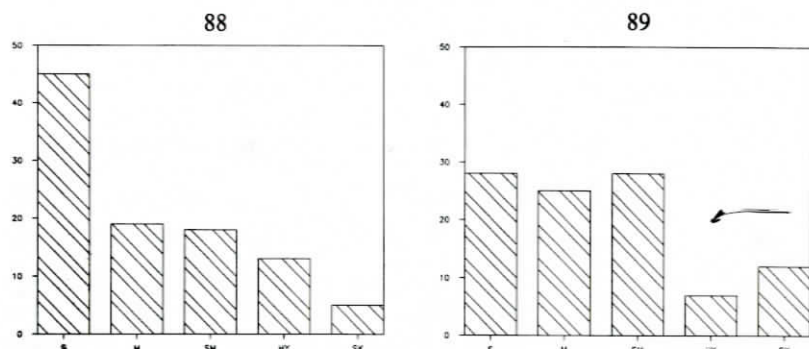

Fig. 2. Biotopfördelningen (I%) hos 1988 och 1989 observerade bon och revir.

S = Stora sammanhängande åkerområden. M = Medelstora åkerområden. L = Små och ofta isolerade åkerområden. Hy = Hyggen. Sk = Skärgården.

studerade området (fig. 1) samt Rönnskären-Norrskär ger en i stort sett likadan biotopfördelning förutom att användandet av små åkerområden föreföll mer märkbart 1989. I Suomenselkäområdet förekommer majoriteten av tornfalkarna på mycket stora åkerområden (Sulkava 1989).

I genomsnitt lyckades häckningarna bättre år 1988 då sorkstammarna ännu var på uppåtgående. År 1989 lyckades häckningarna på små och medelstora åkerområden något bättre än häckningar på de stora åkerområdena. I Skärgården lyckades häckningarna i stort sett lika bra som på fastlandet.

År 1988 lades 1 kull med 8 ägg och 3 st med 7 ägg men år 1989 var den maximala ullstorleken 6 ägg. År 1988 blev maximalt 8 ungar flygga i ett bo medan motsvarande antal 1989 var 6.

Häckningarna har lyckats bra och andelen misslyckade häckningar har varit mycket låg. 1988 misslyckades 2 häckningar (8%). 1989 misslyckades 5 häckningar (9%).

Samma holk plundrades av människor både 1988 och 89 i Laihela. 1 holk belägen i ett skogsbyn plundrades 1988 i Harrström. 1989 plundrades 1 äggkull belägen i ett kråkbo i skärgården samt 1 äggkull i ett skatbo i Pörtom. På Norrskär dog en hona i sitt bo med 5 ägg. I Pörtom misslyckades en rekordtidig häckning (3 ägg 18.4.) men en ny och lyckad häckning genomfördes senare i samma holk.

De holkar som varit placerade på lador har fått vara i fred på ett hederbart sätt förutom att en berguv en sommarnatt i Sahne intresserat inspekterade en holklada innan den flög iväg jagad av falkföräldrarna.

I Suomenselkäområdet har andelen misslyckade häckningar varierat mellan mellan 15 och 27% 1986—88. (Sulkava 1989).

År 1988 ringmärktes knappa 100 boungar och 15 gamla fåglar. År 1989 var motsvarande antal 240 och 51. Ringmärkningen har skötts av: I Hagmack, P. Malinen, M. Peltola, K. Palo, M. Siltaloppi och R. Wistbacka.

Med ringmärkning har 3 fall av bigami påvisats, dvs att en hane har haft 2 honor. På detta sätt har en hane kunnat få maximalt 11 ungar under en häckningssäsong.

Mycket få av de år 1988 ringmärkta gamla fåglarna kontrollerades i undersökningsområdet 1989. Ingen av de år 1988 märkta boungar har hittats häckande i undersökningsområdet.

Bara en fångad vuxen fågel har varit ringmärkt i Kauhava-Lappoområdet där Korpimäki & Ryssy märkt flere hundra häckande tornfalkar de senaste åren. Endast ett fåtal fångade fåglar har blivit ringmärkta som boungar. Detta tyder på att tornfalksbeståndet i landet ändå är överraskande stort.

På andra håll har man nått mycket fina resultat med tornfalkholkar. I Kauhava-Lappo-Seinäjäki häckade 143 par tornfalkar i holkar år 1988 (Sulkava 1989). I Karleby och Jurva har Sten Vikström och Kari Palo år 1989 hittat nästan lika många holkhäckningar som i denna undersökning men med ett betydligt mindre antal holkar.

Diskussion

De ovanstående resultaten visar att man med hjälp av holkar relativt lätt kan finna huvuddelen av de häckande tornfalkarna. Holkarna behöver dock ibland kompletteras med kontroll av andra möjliga boplatser. Exempel på detta är följande:

1. Holk på laduvägg. En tornfalk satt ofta på ladan men holken var tom. Vid kontroll visade det sig att falken häckade inne i ladan i ett skatbo.
2. Holk i en tall ca 8 m över marken. Holken var tom förutom en spyboll och en liten grop. Tornfalken häckade i ett gammalt skatbo 5 m över marken 10 m från holkträdet.
3. Holk på en lada. Rikligt med avföring på holktaket och en spyboll nedanför holken. Holken tom. Efter en stund flög en hanne ut från ett skogsbryn 300 m från holken och började jaga. Boet fanns i ett gammalt kråkbo i samma skogsbryn.

Betraktar man holkarna som ett sätt att mäta förekomsten av tornfalk kan man konstatera att denna mätare nog slog visaren i botten på flera platser 1989. I en del delområden var alla holkar bebodda och ytterligare falkbon och revir hittades. Holktätheten i Malax med omnejd borde synbarligen vara 1—2 holkar per kvadratkilometer.

På andra ställen rörde visaren sig knappt. I t.ex. Kyro älvdal och i Vörå-Oravais har endast en av närmare 50 utsatta holkar varit bebodd sedan 1985 trots att en tredjedel av holkarna placerats på lador. Antalet rapporterade revir och övriga häckningar är också mycket lägre än i Malaxnejden.

Åkermarkerna i Kvevlax-Vörå-Oravais är inte mer varierade (= lika monotona som) än Söderfjärden. Likväl häckade 3 par på Söderfjärden 1988 och 4 par 1989 men i mer varierade områden hittades 4 par på en bråkdel av Söderfjärdens yta. Innan täckdikningen hade antalet tornfalkar på Söderfjärden med hjälp av holkar kunnat uppgå till åtminstone 10.

Efter år som 1988—89 är det lätt att vara optimistisk gällande tornfalkens framtid i Österbotten. För närvarande verkar dock den gällande trenden vara att göra jordbruksmarken mer monoton genom täckdikning och dylikt. De områden där tornfalken ännu finns rikligt karakteriseras till stor del av ett gammaldags varierat åkerlandskap.

Samtidigt finns det tydligen också för mycket åkermark i vårt land. Man kunde tycka att detta skulle innebära en möjlighet att bevara ett mångsidigt kulturlandskap och visa hänsyn till tornfalken och andra utsatta åkerfåglar. Nåja, den som fortsätter att studera tornfalk får väl se.

Ett stort tack riktas till alla ornitologer som rapporterat sina iakttagelser om tornfalkar. För holkbygge, holkkontroll och medhjälp vid ringmärkning av vuxna tornfalkar vill jag speciellt tacka Johan Ahlqvist, Anders Edman, Pertti Malinen, Bjarne Mara och Allan Stenmark.

Litteratur: P. Sulkava: Suomenselän haukat kesällä 1988. Suomenselän linnut 1/1989.